

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาเรื่องความพร้อมของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนี้ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อศึกษาถึงการเตรียมความพร้อมทางด้านการศึกษาให้กับนักศึกษา ที่เมื่อจบการศึกษาแล้วจะมีการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นอาชีพที่จะมีการแลกเปลี่ยนแรงงานกันอย่างเสรีในภาคประชาคมอาเซียน แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษา มีดังนี้

- 2.1 ทฤษฎีโลกาภิวัตน์ (Globalization)
- 2.2 ทฤษฎีภูมิภาคนิยม (Regionalism)
- 2.3 ทฤษฎีบูรณาการ (Integration Theory)
- 2.4 แนวคิดการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน
- 2.5 แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development)
- 2.6 แนวคิดการเตรียมความพร้อม (Readiness)
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ทฤษฎีโลกาภิวัตน์ (Globalization)

คำว่า Globalization ปรากฏตัวอยู่ในพจนานุกรมครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1961 ในหนังสือชื่อ “Webster’s Third New International Dictionary of the English Language Unabridged” แต่ได้มีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980 (ไอลดา โซติช่วง, 2546 : 150)

โลกาภิวัตน์ คือจุดเริ่มต้นของปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีการรวมตัวกัน หรือมีปฏิสัมพันธ์กันเพิ่มขึ้น จากเดิมที่เป็นระบบเศรษฐกิจระดับชาติได้เคลื่อนย้ายเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจระดับโลก โดยมองจากปรากฏการณ์ทางสังคม เช่นการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยีข้ามพรมแดน มาเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นด้วย Anthony Giddens ได้นิยามปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ว่า คือ ปรากฏการณ์ที่เชื่อมโยงท้องถิ่นต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน โดยมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมาช่วยลดช่องว่างระหว่างระยะทางและเวลา จนทำให้แต่ละท้องถิ่นสามารถรับรู้เหตุการณ์ต่างๆ ได้พร้อมกันเสมือนหนึ่งว่าเกิดขึ้นในที่เดียวกัน (Anthony Giddens, 2003)(อ้างถึงใน สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง, 2551 : 75)

Held และ McGrew กับ Goldblatt และ Perraton (1999) (อ้างถึงใน สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง, 2551 : 75) ได้ให้นิยามของโลกาภิวัตน์ว่าคือ กระบวนการสร้างการเปลี่ยนรูปแบบการจัดองค์กรของความสัมพันธ์ทางสังคม และการติดต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ด้วยการทำให้เกิดการหลั่งไหลของสิ่งต่างๆ เครื่องมือของกิจกรรม ปฏิสัมพันธ์ และการใช้อำนาจข้ามทวีป ข้ามภูมิภาค ในลักษณะที่มีการขยายตัวออกไป มีปริมาณเพิ่มขึ้น มีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดผลกระทบขนาดใหญ่มากขึ้น

Scholte (2005) (อ้างถึงใน สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง, 2551 : 76) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดโลกาภิวัตน์ว่า พลวัตที่ขับเคลื่อนให้โลกาภิวัตน์เกิดขึ้นมี 4 ปัจจัยสำคัญได้แก่ หลักเหตุผลนิยม (Rationalism) หลักทุนนิยม (Capitalism) นวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยี (Technological innovation) และกฎเกณฑ์ต่างๆ (Regulation) โดยที่ปัจจัยทั้ง 4 นั้นเป็นองค์ประกอบของการเกิดปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ และมีความเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออก ตัวอย่างเช่น เทคโนโลยีก็มีส่วนช่วยให้ทุนนิยมขยายตัวได้รวดเร็วขึ้น หรืออาจทำให้เกิดการวางกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เป็นลักษณะสากลร่วมกัน เช่นการรับรองลิขสิทธิ์ การให้สิทธิบัตร ที่จะเอื้อประโยชน์ให้ผู้ที่จะคิดประดิษฐ์นวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้นมาได้ด้วย

ทฤษฎีโลกาภิวัตน์เป็นทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์การศึกษาด้านรัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยก้าวข้ามอำนาจความเป็นรัฐและพรมแดนรัฐ โดยความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก ที่ไม่ได้เป็นไปอย่างจำกัดสำหรับชาติหนึ่งๆ โดยภาพรวมในหนังสือ Globalization ของ Malcolm Waters (อ้างถึงใน เมธินี ไชยคุณา, 2544) โลกาภิวัตน์ คือ การอธิบายปรากฏการณ์ที่เชื่อมโยงสังคมและรัฐชาติเข้าไว้ด้วยกันทั่วโลก ความเป็นสากลนิยม การติดต่อสื่อสารที่เชื่อมถึงกันโดยทั่ว และการกระทำ เหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบ หรือความร่วมมือของคนทั้งโลก โดยมีพัฒนาการในหลายๆ ด้านซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการอธิบายถึงสาเหตุของความเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์การก่อการร้ายและรูปแบบของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2.2 ทฤษฎีภูมิภาคนิยม (Regionalism)

ภูมิภาคนิยม (Regionalism) หมายถึง การร่วมมือกันอย่างเหนียวแน่นของประเทศในภูมิภาคนั้น ๆ อย่างน้อย 3 ประเทศ ทั้งอย่างเป็นทางการและ/หรือไม่เป็นทางการของภาครัฐหรือเอกชนเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน (Alagappa, 1994) ซึ่งโดยปกติภาครัฐเป็นผู้ริเริ่ม จึงเรียกร่วมมือแบบนี้ว่า “ความร่วมมือแบบบนลงล่าง (Above-Down)” คือ รัฐบาลของประเทศเหล่านั้นพยายามร่วมกันก่อตั้งหน่วยงานหรือนโยบายภาครัฐร่วมกันแล้วจึงรณรงค์ให้ประชาชนปฏิบัติตาม ภูมิภาค

นิยม จึงเป็นการรวมกลุ่มของประเทศในภูมิภาคบนพื้นฐานของการตระหนักถึงผลประโยชน์ร่วมกันในการพัฒนาและความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการระดมพลังในการปกป้องและเสริมสร้างความก้าวหน้าและสันติภาพความมั่นคงของแต่ละประเทศและของภูมิภาคโดยส่วนรวม สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2009)

- ภูมิภาคนิยมแบบเปิด (Open Regionalism) เป็นกระบวนการ รวมตัวและร่วมมือกันในภูมิภาคเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าซึ่งกันและกัน โดยไม่มีการกีดกันประเทศภายนอก
- ภูมิภาคนิยมแบบปิด (Closed Regionalism) เป็นกระบวนการ รวมตัวและร่วมมือกันในภูมิภาคเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าซึ่งกันและกัน โดยมีการกีดกันประเทศภายนอก

อาเซียน (ASEAN) คือ องค์การการเมืองระหว่างชาติ (International Governmental Organization: IGO) ที่เกิดจากการรวมตัวกันของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การประชุมหารือกันระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นเวทีเจรจาในการหาแนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งการรวมตัวของประเทศในภูมิภาคเช่นนี้เรียกว่าภูมิภาคนิยม เช่นเดียวกับที่สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก ดำเนินความพยายามร่วมกันในกรณีการจัดประชุมนาฟตา (NAFTA) หรือกลุ่มประเทศในยุโรปดำเนินความพยายามร่วมกัน จัดตั้งสหภาพยุโรปหรืออียู (European Union) ขึ้นในแต่ละภูมิภาค ของภูมิศาสตร์กายภาพโลก

2.3 ทฤษฎีบูรณาการ (Integration Theory)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) (อ้างถึงใน สมวงษ์ แปลงประสพโชค, 2544) ได้ให้ความหมายว่า การบูรณาการ คือ การผนวก ประสาน การเติมเต็มเชื่อมโยง การรวมกัน ร่วมกัน เป็นต้น ทฤษฎีบูรณาการในทางการเมือง มุ่งที่จะทำให้องค์การระหว่างประเทศเป็นเสมือนครอบครัวใหญ่ครอบครัวหนึ่ง โดยมีประเทศสมาชิกเปรียบเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน

แนวคิดของการบูรณาการไม่พ้นความสัมพันธ์ของระบบการเมืองการปกครองและระบบเศรษฐกิจซึ่งเป็นฐานคิดที่สำคัญ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านพยายามที่จะศึกษาและจัดหมวดหมู่ เริ่มตั้งแต่ ค.ศ.1965 ที่ Wedderburn ได้จัดกลุ่มที่เรียกว่า Integretionism ซึ่งบางคน เช่น Titmuss ได้ให้ความหมายที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ Institutional Model ซึ่งในความหมายคือ เป็นการจัดสวัสดิการในเชิงสถาบัน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจะเป็นในการรวมกลุ่มสวัสดิการเป็นสถาบันเพื่อความต่อเนื่องและมั่นคง แต่การบูรณาการในระยะหลังมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปตามการเมือง วิธีคิดก็ปรับตามมาเป็นช่วงๆ เช่น Classical Liberalism มาสู่ Neo-Liberalism มาสู่ The New Right หรือตามแต่กลุ่มนักวิชาการกลุ่มใดจะให้คำจำกัดความและรูปแบบของการจัดกลุ่ม

ปัจจุบัน แนวคิดนี้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในกลุ่มธุรกิจซึ่งมีเป้าหมายของการบูรณาการเพื่อคู่แข่งและผลตอบแทนทางธุรกิจ ต่อมาขยายมาสู่ระบบรัฐมากขึ้น

แฮร์บาร์ท (Herbart : 1890) นักปรัชญาการศึกษาชาวเยอรมันเป็นผู้ริเริ่มการเรียนการสอนแบบบูรณาการขึ้นเมื่อประมาณหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมาแล้ว คิวอี้ (Dewey : 1933) นักการศึกษาชาวอเมริกันเป็นผู้นำแนวคิดนั้นนำมาเสนอให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นภายใต้ปรัชญาที่เชื่อว่า การศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนในลักษณะเบ็ดเสร็จในตัว มิใช่พัฒนาเพียงเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น การดำเนินการในการนำเสนอแนวคิดของหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการซึ่งคิวอี้เป็นผู้ริเริ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากนักการศึกษาที่มีชื่อเสียงหลายคนในระยะเวลาต่อมาเช่น บรูเนอร์ (Bruner : 1986) วีกอทสกี (Vygotsky : 1978) และโรโกฟ (Rogoff : 1990) เป็นต้น (กรมวิชาการ 2539 : 3-5) นักการศึกษาของไทยหลายคนอาทิ สุมิตร คุณากร (2518) สักด อุทรานันท์ (2527) และ ชำรง บัวศรี (2532) ก็ได้นำหลักการในเรื่องนี้มาเผยแพร่และทดลองใช้มาโดยลำดับ (สมวงษ์ แปลงประสพโชค, 2544 : 1)

สำหรับประเทศไทย ได้มีการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้นครูผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ แล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม เนื่องจากประเทศไทยและประเทศต่างๆ ในโลกกำลังประสบปัญหาทางด้านสังคม เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องของการขัดแย้งทั้งความคิด และการกระทำของตัวบุคคล องค์กร และสังคม ฉะนั้นสถานศึกษาจะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจในสถานการณ์ หาทองแก้ไข โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับศาสนา และวัฒนธรรมเป็นกรณีพิเศษ

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบวิธีการที่

หลากหลายเน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง มีทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ

บูรณาการ หมายถึงการนำเอาศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมา ผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum) คือหลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกันทำให้เอกลักษณ์ของแต่ละรายวิชาหมดไป เช่นเดียวกัน การเรียนการสอนที่ดำเนินการด้วยวิธีบูรณาการเราเรียกว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (Integrated Instruction) คือ เน้นที่องค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญยิ่งกว่าการบอกเนื้อหาของครู (สุวิทย์ มูลคำ และคณะ, 2543)

การจัดการเรียนการสอนแบบหน่วยเป็นการบูรณาการหลักสูตรประเภทหนึ่งที่เรียกว่าสหวิทยาการ (Interdisciplinary) วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบหน่วยมีคุณลักษณะสำคัญคือการตั้งหัวเรื่องที่น่าสนใจขึ้นมา แล้วนำความรู้จากวิชาการต่าง ๆ มาโยงสัมพันธ์กับหัวเรื่องนั้นเพื่อประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ความแตกต่างที่สำคัญที่จำแนกการจัดการเรียนการสอนออกจากหลักสูตรก็คือ การเรียนการสอนเน้นบูรณาการที่ระดับเนื้อหาวิชาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกัน แต่หลักสูตรเน้นบูรณาการที่รายวิชาโดยตรงก่อนที่จะไปแยกกำหนดเป็นเรื่องที่จะจัดการเรียนการสอนต่อไป

ชนาธิป พรกุล (2543) ได้ให้ความหมายของบูรณาการว่า “การเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ทุกชนิดที่บรรจุอยู่ในแผนของหลักสูตรเป็นการเชื่อมโยงแนวนอนระหว่างหัวข้อและเนื้อหาต่างๆ ที่เป็นความรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย การบูรณาการทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและรู้ในเรื่องนั้นอย่างลึกซึ้ง การบูรณาการความรู้เป็นสิ่งที่จำเป็นโดยเฉพาะในยุคที่มีความรู้ ข้อมูลข่าวสารมาก จึงเกิดเป็นหลักสูตรที่เรียกว่าหลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curricula) ซึ่งพยายามสร้างหัวเรื่อง (Themes) ในโปรแกรมวิชาโดยนำความคิดหลักในวิชามาสัมพันธ์กันและสัมพันธ์กับวิชาอื่นด้วย”

การบูรณาการความรู้ การเรียนการสอน กระบวนการคิดโดยการนำเอาประสบการณ์มาเป็นส่วนประกอบหลักที่ทำให้เกิดความเข้าใจ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อการสร้างการเรียนรู้ใหม่ๆ ในปัจจุบัน และอาจเป็นเพราะปัจจุบันเราไม่อาจฝึกคนให้เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะไม่ได้ จะต้องฝึกให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการสิ่งที่เรียนกับชีวิตในโลกกว้างได้ (Jacobs, 1989 : 3-4) และไม่มีหลักสูตรวิชาใดเพียงวิชาเดียวที่สำเร็จรูปและสามารถนำไปแก้ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง เนื่องจากวิถีชีวิตจริงของคนเรามีเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความหมายสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจึงไม่สามารถแยกออกจากกันเป็นเรื่องๆ ดังนั้น (สุวิทย์ มูลคำและคณะ, 2543)

1. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นและเรียนรู้อย่างมีความหมายเมื่อมีการบูรณาการเข้ากับชีวิตจริง โดยการเรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัวแล้วขยายกว้างไกลตัวออกไป
2. การขยายตัวของความรู้ในปัจจุบัน ขยายไปอย่างรวดเร็วมากมีเรื่องใหม่ๆ เพิ่มขึ้นมากมาย จึงจำเป็นที่จะต้องเลือกสาระที่สำคัญและจำเป็นให้ผู้เรียนในเวลาที่มีเท่าเดิม
3. ไม่มีหลักสูตรวิชาใดเพียงวิชาเดียวที่สำเร็จรูป และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้
4. เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันหรือเกี่ยวข้องกันควรนำมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้ผู้เรียนอย่างมีความหมาย ลดความซ้ำซ้อนเชิงเนื้อหาวิชา ลดเวลา แบ่งเบาภาระของครูผู้สอน
5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถและทักษะที่หลากหลาย

2.4 แนวคิดการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ หมายถึง การที่ประเทศมากกว่า หนึ่งประเทศขึ้นไป มารวมกันอย่างเป็นทางการ เพื่อความร่วมมือหรือรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน (วรรณ ไซศรี, 2553 : ออนไลน์)

ประเภทของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ มีหลายลักษณะ พอสรุปได้ดังนี้

1. เขตการค้าเสรี คือ การขอมเลิกภาษีนำเข้าและข้อจำกัดทางการค้าระหว่างสมาชิก
2. สหภาพศุลกากร คือ การกำหนดอัตราภาษีนำเข้าในอัตราเดียวกันระหว่างสมาชิก ซึ่งมีผลต่อ ประเทศที่มีใช้สมาชิก
3. ตลาดร่วม คือ การเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ เงินทุน เทคโนโลยี และแรงงานระหว่างสมาชิกได้อย่างเสรี
4. สหภาพเศรษฐกิจ คือ การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างสมาชิกได้อย่างเสรี มีการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวมระหว่างประเทศสมาชิก และมีการใช้เงินตราสกุลเดียวกัน

อาเซียนมีพัฒนาการด้านการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเรื่อยมา เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนหรือ AFTA ตั้งแต่ปี 2535 และพยายามส่งเสริมให้มีความร่วมมือครอบคลุมด้านอื่นๆ ด้วย เช่น การค้าบริการ การลงทุน ซึ่งมีการจัดทำกรอบความตกลงด้านการค้าบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) และกรอบความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน (Framework Agreement on the ASEAN Investment Area: AIA) เมื่อปี 2538 และ 2541 ตามลำดับ ต่อมาผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ การเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมและวัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุก

เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ (กรมอาเซียน, 2555)

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community-APSC) เป้าหมายในการรวมตัวของประเทศสมาชิกอาเซียนให้เป็นสังคมที่สมาชิกมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีเสถียรภาพ มีสันติภาพ และมีความปลอดภัยมากขึ้นในชีวิตและทรัพย์สิน การเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน จะช่วยเสริมสร้างความมีเสถียรภาพทางการเมืองของภูมิภาคอันถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาในด้านต่างๆ รวมถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ

1. สร้างค่านิยมและแนวปฏิบัติร่วมกันของอาเซียนในด้านต่างๆ เช่น ค่านิยมว่าด้วยการไม่ใช้กำลังแก้ไขปัญหา และการไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์
2. เสริมสร้างขีดความสามารถของอาเซียนในการเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่บนพื้นฐานของการมีความมั่นคงของมนุษย์
3. ให้ประชาคมอาเซียนมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลก โดยให้อาเซียนมีบทบาทนำในภูมิภาคมุ่งให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีระบบแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันได้ ด้วยดี มีเสถียรภาพอย่างรอบด้าน มีกรอบความร่วมมือเพื่อรับมือกับภัยคุกคามความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยและมั่นคง

2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC) มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้ โดยมุ่งให้เกิดการไหลเวียนอย่างเสรีของสินค้า การบริการ การลงทุน เงินทุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนแรงงานอย่างเสรี และการลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคมภายในปี 2558 มุ่งที่จะจัดตั้งให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวและเป็นฐานการผลิตเดียว โดยจะริเริ่มกลไกและมาตรการใหม่ๆ ในการปฏิบัติตามข้อริเริ่มทางเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้ว และให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน คือ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม เพื่อลดช่องว่างของการพัฒนาและช่วยให้ประเทศเหล่านี้เข้าร่วมในกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายด้านการเงินและเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงิน และตลาดเงินทุน การประกันภัยและภาษีอากร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมกรอบความร่วมมือด้านกฎหมาย การพัฒนาความร่วมมือด้านการเกษตร พลังงาน การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการยกระดับการศึกษาและการพัฒนาฝีมือ ทั้งนี้ผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบให้เร่งรัดการรวมกลุ่มสินค้าและบริการสำคัญจำนวน 11 สาขา ให้เป็นสาขานำร่อง ได้แก่ สินค้าเกษตร

สินค้าประมง ผลิตภัณฑ์ไม้ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์เทคโนโลยีสารสนเทศ (e-ASEAN) การบริการด้านสุขภาพ การท่องเที่ยวและการขนส่ง ทางอากาศ

การแลกเปลี่ยนแรงงานอย่างเสรี คือ มีการจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangements: MRAs) สำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพบริการ ในคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับ มาตรฐานการศึกษา ความรู้ความสามารถ และ ประสบการณ์การทำงาน ภายใต้เงื่อนไขการอนุญาต ให้บริการด้าน วิชาชีพในประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อให้การเคลื่อนย้ายผู้ให้บริการ 8 วิชาชีพ อัน ได้แก่ แพทย์ (Medical Practitioners) ทันตแพทย์ (Dental Practitioners) พยาบาล (Nursing Services) สถาปัตยกรรม (Architectural Services) การสำรวจ (Surveying Qualifications) นักบัญชี (Accountancy Services) วิศวกรรม (Engineering Services) วิชาชีพด้านการโรงแรมและการท่องเที่ยว (Hotel Services and Tourism) สามารถเข้าไปทำงานในประเทศสมาชิก อาเซียนได้ สะดวกมากขึ้น

3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) เป้าหมายการรวมตัวกันทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน เพื่อให้อาเซียนเป็นสังคมที่ สมาชิกมีความเอื้ออาทรต่อกัน ประชากรมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับการพัฒนาในทุกด้าน และมีความมั่นคงทางสังคม

ผลกระทบที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์และการขยายจำนวนสมาชิกของอาเซียนจนครบ 10 ประเทศในปัจจุบัน นำมาซึ่งความแตกต่างหรือความเหลื่อมล้ำของระดับการพัฒนาระหว่าง ประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ผู้กำหนดนโยบายของประเทศสมาชิกอาเซียนริเริ่มจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ขอรืเริ่มว่าด้วยการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เป็นหนึ่งในความพยายามครั้งล่าสุดที่จะแก้ไข และรับมือกับผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการรวมตัวทางกันของอาเซียน และกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งทำให้อาเซียนต้องเผชิญทั้งภัยคุกคามความมั่นคงแบบดั้งเดิมและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น ปัญหาโลกร้อน และโรคระบาด

2.5 แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development)

ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกระทำกิจกรรมใดๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการบริหารประเทศ ในการกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานของส่วนราชการ ต่างๆ ในอันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการ พัฒนาประเทศโดยรวม เพื่อให้การบริหารกิจการของรัฐ

ดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงตาม สภาพแวดล้อมของโลกยุค สมัยโลกาภิวัตน์ (Globalization) (จำเนียร จวงตระกูล , 2547)

ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (นิสดาร์ก เวชยานนท์, 2548 : 312-315) หมายถึง การดำเนินการให้ บุคคลได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อที่จะนำเอามาปรับปรุงความสามารถในการทำงานโดยวิธีการ 3 ประการ คือ (Nadler อ้างถึงใน นิสดาร์ก เวชยานนท์, 2548 : 312)

1. การฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้น เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน (Present Job) เป้าหมาย คือการยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะ ของพนักงานในขณะนั้น ให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้นๆ ได้ ซึ่ง ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที

2. การศึกษา (Education) เป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง เพราะ การให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ทักษะ ทศนคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุกๆด้านให้กับบุคคล โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับงานของพนักงานในอนาคต (Future Job) เพื่อเตรียมพนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการของ องค์กรในอนาคต

3. การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์กรให้มี ประสิทธิภาพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งตัวงาน (Not Focus on a Job) แต่มีจุดเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามท้องถื่นต้องการ และพร้อมที่จะปฏิบัติงานกับองค์กรในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี รวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) (อ้างถึงในจิระ หงส์ลดารมภ์, 2533) มีความเชื่อเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า มีพื้นฐานจากการยอมรับถึงความจำเป็นที่ทุกคนที่จะใช้สมรรถนะของตนอย่างเต็มที่ในการทำงาน รวมทั้งความพอใจส่วนบุคคล ทักษะควรจะได้รับ การสนับสนุนจากความรู้ที่เกี่ยวข้องและทันสมัย เพื่อให้สามารถสนองความคาดหวังของตนได้ ในทำนองเดียวกัน การพัฒนาทัศนคติเป็นรายบุคคลและสังคมมีความจำเป็นเพื่อที่จะบูรณาการความหวังของปัจเจกบุคคลเข้าไปผนึกรวมเป็นกรอบข่ายการดำเนินงานของสังคมหรือประเทศชาติ อาทิเช่น

1. มนุษย์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์ คือเป็นทุนหรือปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมก็พึงมีการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ โดยมีสุขภาพดี ขยัน อดทน รับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้ความสามารถ เชี่ยวชาญ ฯลฯ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่จัดสรรให้ เกื้อหนุนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2. มนุษย์ในฐานะเป็นมนุษย์ เป็นหลักการที่ควรให้ความสำคัญสูงสุด โดยมุ่งให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนอื่น เพื่อช่วยให้มนุษย์แต่ละชีวิตเจริญงอกงาม เข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีชีวิตที่ดีงามสมบูรณ์ มนุษย์ที่ได้มีการพัฒนาในฐานะนี้จะเป็นปัจจัยตัวกระทำที่ดีที่สุดที่จะช่วยให้ระบบสัมพันธ์องค์รวมใหญ่บรรลุจุดหมายแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (UNIDO) (อ้างถึงในจิระ หงส์ดลารมภ์, 2533) ให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า กระบวนการพัฒนาคนในฐานะที่เป็นทั้งนามธรรมและรูปธรรมของการพัฒนาประเทศ ซึ่งรวมทั้งด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม เช่น การยกระดับความสามารถของบุคคล การเพิ่มความสามารถในการผลิต และการเพิ่มความสามารถในการสร้างสรรค์ และส่งเสริมหน้าที่คน ความเป็นผู้นำโดยผ่านการศึกษา การฝึกอบรม และการวิจัย

จากคำนิยามหรือคำจำกัดความข้างต้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการมองทั้งในระดับมหภาค ซึ่งมุ่งไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และระดับจุลภาคนั้นมองไปที่ระดับองค์การและระดับบุคคล

2.6 แนวคิดการเตรียมความพร้อม (Readiness)

ความพร้อม หมายถึง สภาพที่เตรียมพร้อมในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สามารถลุล่วงและสำเร็จภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พรรณี (2538) (อ้างถึงใน นฤตพงษ์ ไชยวงศ์, 2540 : 18) ให้ความหมายของความพร้อมว่าเป็นสถานะของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างบังเกิดผลซึ่งขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ การได้รับการฝึกฝน การเตรียมตัว ความสนใจ และแรงจูงใจ ซึ่งแต่ละคนมีความพร้อมแตกต่างกัน

Downing และ Thackrey (1971)(อ้างถึงใน พรศ ทิวารัตน์ชัย, 2555 : 11) ได้แบ่งองค์ประกอบของความพร้อมออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. องค์ประกอบทางกายภาพ เช่น ความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม เป็นต้น
2. องค์ประกอบด้านสติปัญญา เช่น ความพร้อมด้านความสามารถในการรับรู้ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น
3. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ประสบการณ์ด้านสังคม สภาพแวดล้อมรอบตัวสภาพทางเศรษฐกิจ เป็นต้น
4. องค์ประกอบด้านอารมณ์ แรงจูงใจและบุคลิกภาพ เช่น ความมั่นคงทางอารมณ์ ความต้องการที่จะเรียนรู้ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากความหมายของความพร้อมและแนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมแล้ว สามารถสรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อม หมายถึง การดำเนินกิจกรรมของกระทำบางสิ่งบางอย่าง ที่ได้ถูกเตรียมพร้อมเพื่อให้เกิดความมั่นใจและตั้งใจในการที่จะปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ให้สามารถ สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนคุณสมบัติหรือสภาวะของบุคคลที่พร้อมจะทำงาน หรือกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมีแนวโน้มจะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

2.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นลินี จารุกาญจนกิจ (2540) ได้ทำการศึกษาการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยทำการศึกษาปัจจัยภายนอกและภายในที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และศึกษาวิเคราะห์ หา กลยุทธ์ที่เหมาะสมกับทิศทางการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ปัจจัยภายนอกของของมหาวิทยาลัย ได้แก่ เทคโนโลยี ความต้องการของ ตลาดแรงงาน รัฐบาล กฎหมาย ทบวงมหาวิทยาลัย สภาพเศรษฐกิจและคู่แข่งเป็นต้น ปัจจัยภายในของมหาวิทยาลัย ได้แก่ จุดมุ่งหมาย/เป้าหมายที่ชัดเจน หลักสูตรที่เปิดสอน บุคลากรฝ่ายบริหารและ ฝ่ายวิชาการ งานวิจัย การประชาสัมพันธ์ สิ่งอำนวยความสะดวกและ โครงสร้างพื้นฐาน งบประมาณ เป็นต้น

เอกราช อะมะวัลย์ (2554) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนช่างฝีมือทหารในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดย ศึกษาปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนช่างฝีมือทหาร และเสนอแนะแนวทางการพัฒนา การศึกษาของโรงเรียนช่างฝีมือทหารในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรมุ่งสู่ความเป็น ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาต่อการเข้าเป็น ประชาคมอาเซียน ได้แก่

1. ปัจจัยด้านความเข้าใจเพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของบุคลากร
2. ปัจจัยศักยภาพบุคลากรพัฒนาให้มีทักษะที่เหมาะสม มีความชำนาญที่สอดคล้องกับการ ปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม ได้รับการเพิ่มโอกาสในการหางานทำ รวมทั้งมี การพิจารณาแผนผลิตกำลังคน
3. ปัจจัยคุณภาพมาตรฐานเพื่อส่งเสริมการหมุนเวียนของนักศึกษาและครูอาจารย์ในอาเซียน ให้มีการยอมรับในคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกัน ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มพูนความ ร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน และ

4. ปัจจัยการเปิดเสรีการศึกษา ประกอบด้วยการจัดทำความตกลงยอมรับร่วมด้านการศึกษ การพัฒนาความสามารถ ประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพสำคัญต่างๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการศึกษา ควบคู่กับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน

ส่วนข้อเสนอแนะเป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนช่างฝีมือทหารเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ประกอบด้วย การพัฒนาองค์ความรู้ การพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาความร่วมมือ

พรศ ทิวรัชชัย (2555) ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมการบริหารจัดการในชั้นเรียนของครูโรงเรียนสัตหีบ เขตฐานทัพเรือและเขตกองเรือยุทธการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนสู่ประชาคมอาเซียน โดยจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า การเตรียมความพร้อมของการบริหารจัดการในชั้นเรียนของครูโรงเรียนสัตหีบ เขตฐานทัพเรือและเขตกองเรือยุทธการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ องค์ประกอบทางกายภาพ องค์ประกอบทางด้านอารมณ์ แรงจูงใจและบุคลิกภาพ องค์ประกอบด้านสติปัญญา และองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม

2.8 กรอบแนวคิดในการศึกษา

